

Frágreiðing frá lögmanni á ólavsøku 1972

Sitandi landsstýrissamganga hefur nú virkað í hálfvannað ár, og ber tí hessaferð til bæði at lita eitt sindur aftur um bak, gera stöður upp og siga frá ætlanum framvirk.

Tað varð sagt, at lutvist bleiv bygt á gamla stöð, og lutvist vildu nýggjar og ótroytt ar leiðir verða royndar. Hetta hefur eisini verið gjört, og ær spónur settur í á mongum okj um, hóast úrslitini sjálvsagt enn ekki koma fult til sjóndar allastaðni, nokrum av hesum verður greitt gjallari frá, serliga í sambandi við meting av framtíðargongdini vinnu- og figgarliga eins væl og sosialt, politiskt og mentunnarliga.

Vit hava havt figgarligt við rák á nærum øllum okjum í árunum 1970, 1971 og hálvárið, sum liðið er av 1972, men týðir hetta ikki, at rákið endiliga hefur verið so spakt øll hesi ár. Onkuntið var vending in knapp, skuldi ein ikki sita sjóvarfallið av ser. Tiverri eru figgarlig flóð og fjóra ikki so reglubundin, at til ber at sláa upp í álmanakkan fyrri at roka út kyrrindi og brodd. Um rivuligt flóðir í landskassan, so eru í dag so mong samfelags-hjól at halda ígongd, og viðhvørt fjarðar ógvuliga skjótt, og ofta er trupult at ansa eftir, at hetta ikki hendir so skjótt, at likviditeturin fer í botn. Hesin tóki peningur sum er neyðugur, um steður ikki skal koma í av og á.

Tibetur hefur hetta týðandi tal aftur seinasta árið ligið rættiliga høgt, ja, nakað om-anfyrri tað vit kenna til ella umleið 15 mill. kr. í meðal.

Men ikki er nóg mikið at ansa eftir hesum tali eina, tí hóast mun á flóð og fjóru, so kann henda, at tað, sum renn ur út í samfelagið, er við til at skapa so stórt virksemi, at figgarlig mýsing rættuliga gerst, soleiðis at skilja, at so skjótt rennur, at vit beinleiðis skapa eina vaksandi inflátiún. Seta vit so nógv í gongd, at menn heldur arbeíða almenn arbeíði, avmarka vit samstund is virksmöguleikarnar hjá teirri útflutningsvindu vinnuni.

Væl er tað í úthyggingartíð-um gott við eina »moderatarie« ella spakari inflátiún, men júst tað er neyðugt at ansa eftir, at viðrákið ikki harðnar so mikið, at talan verður um vandasigling.

Figgarfróðingar halda í dag, at ikki ber til at seta stórr segl uttan vanda fyrri, at vit um stutta tíð mugu leggja heilt bakk.

Hesum eri eg ikki samdur í. Haldi tað eru enn nakrar uppgávar, vit hava sett okkum fyrri, sum vit eiga at loysa í tí politiska skeiði, sum fyrri fyrst var ætlað hesi samgongu at sita við politisku ábyrgdini, men skal hetta greiðast uttan at nerva samfelagsjavnvágin, so er nóg gott í hesum málum

at fara fram við skynsemi og at vera tilreiðar at taka ópopu lerar avgerðir, sum t.d. at fáa til vega tað, sum neyðugt er til uppgávuna, og í summum forum meira, tá javnvágin er í vanda.

Róðu mini eru hjálögð ymisk skjól, sum rættuliga gjølla lýsa gongdina í búskapinum. og skal eg tí ikki móða við mongum tølum, tey verða almannakunnigjörd.

Nevnast skal tó, at fyrra hálvár í ár er útflutt fyrri 156 mill. kr. ella knapp 30 mill. kr. meira enn sama tíðarskeið seinasta ár.

Hetta er orsakað fyrst og fremst av, at tað ser út sum fiskaprisirnir hava lagt seg til rættis í teirri leguni teir komu upp í seinasta ár, men eisini av tí, at fiskamjolið og lýsið eru spakuliga við at ganga upp aftur.

Harafturat vóru goymslurnar við árslok 1971 væl stórr enn í 1970, og veiðan í ósløgðari vekt fyrsta hálvár 1972 nakað slakari enn somu tíð í 1971, henda veiða er nærum øll landað í Føroyum og longu send.

Gjaldsjavnin mótvægis út-londum sýndi aftur í fjór vjör skot. Hessaferð upp á 13 mill. kr., meðan talan var um 49 mill. kr. í 1970. Saman við 1967 eru hesi bæði ár einastu, sum sýna avlop, meðan øll onnur ár hava sýnt stórr ella minni hall síðan vit byrjaðu at gera hendan roknskap upp.

Kapitalrøslurnar í 1971 vóru av somu náttúru. Tað var nettoog Føroya sum øktist við 13 mill. kr., meðan vanligt hefur verið, at nettoskuldin er vaksin.

Bruttouppsparingin er eisini í framgongd og var ca. 258 mill. kr. í fjór mótvægis 217 milliónum fyrraárið og 163 mill. kr. í 1969.

Hetta er vert at leggja til merkis. Hin óvanliga ókingin í 1970 var skiljandi, tí hákon-junktururin byrjaði við árslok 1969, og væntandi var, at menn, sum í 1970 høvdu funnið ser íleggingarendamál sum skipakeyp, nútímanserðan o. t., í 1971 saman við tí almenna fóru at hava stórr geygnýtslu. Men hóast hetta er vøksturin aftur í 1971 umleið 41 mill. kr.

Sjálvt um samlaði gjaldjav-nin sýndi vjvirkot í 1971, so hevði sjálv handilsjavnvágin undirskot.

Hetta var ikki væntað við árslok í fjór, tá vit kendu út-flutningstølin upp á 278 mill. kr., men ikki innflutningstølin. Hesi komu tá avtarnaði upp á 300 mill. kr.

Orsokin til munin liggur í, at hóast nógv varð selt í 1971, so lógu fyrri 37 mill. kr. á goymslu á nýárinum, meðan talið árin frammanundan lá um 20 mill. kr. Veruliga virðið av hesi goymslu var ikki 37,

men heldur 42 mill. kr., og høvdu fyrri 22 av hesum verið avskipaður, var javnvág.

Innflutningsókingin liggur eina mest í, at maskininnflut-ningurin vaks, skipakeypini øktust eins og keyp av bilum. Samstundis var javnur vøksur í øllum vanligum keypum.

Í tølunum er einki órógv-andi, vit kenna orsøkina og vita, at samlaði gjaldjavnin sum nevnt gav umleið 13 mill. kr. til avlops.

Samlaðu ilógurnar í 1971 eru uppgjördar til 192 mill. kr. mótvægis 129 mill. kr. í 1970. Herav í fjór til skip fyrri 48 mill. kr. mótvægis 21 mill. kr. til skipailogur í 1970.

Hvat skiparakstrinum við-veikur eru úrslitini í 1971 sum heild betur enn í 1970, hóast sildaskipini ikki hava staðið so gleisliga sum hetta ár. Tey sýna tó eisini vøkur úr-slit og hava, sum øll vita, nýtt hópín av peningi til nútíman-serð. Samlað er úrslitið betur enn í 1970, og manningarp-artarnir eru gleisliga vaksni síð-an tá, har meðalpartarnir vóru úr 24.000 upp í 64.800 kr. til í 1971 at verða úr 34.100 upp í 51.500 kr.

Serliga er at viðmerkja, at menn við linuskipum hava fingið munandi meir burturur. Hækkingin er frá 23.400 til 36.000 ella um 13.000 kr. meira í meðal.

Útlit fyrri fiskivinnuni

Útlitið er sum heild gott prís-liga sæð fyrri 1972, og haldi eg við frammi í 1973, hetta ser-liga tí samlaða veiðugongd in mun til eftirspurningin eftir fiskavorum er minkandi, og prísirnir tí væntandi halda ser fyríbils, men har velst eisini um, hvat veitt verður av okk-ara monnum av saltfiski, flaki, idnaðarfiski, laks, reyðum og silð. Vit vita, at fleiri trolarar hava lagt um frá saltfiski til ísfisk seinnu helvt av 1972, hetta gevur nógv arbeíði á landi, men er eisini áhugavert, hvussu vagnast hjá hesum bát-um í mun til teirra, sum í salt fiskaveiðu eru.

Enn nokur skip lögdu í fjór um frá saltfiskaveiðu til fesk-fiskaveiðu ella veiðu av silð og idnaðarfiski, og ein salt-fiskatrolara mistu vit í vár, og hóast meira verður framleitt heima er tí møgult, at tað verður tørført at útfylla tær kvotur á saltfiskamarknaði-num, sum vit hava litið vera neyðugt at útfylla, so at áhug in fyrri at eta saltfisk ikki falla burtur.

Í fjór var spurningurin um at fáa fatur á nokrum fáu-skuttrolarum til saltfiskaveiðu, reistur, og er hesin kanska enn meira uppi í dag. Vit kenna fingið ein og er enn ein ígerð, men dagurin tá teir 6 síðu-trolarnir megu verða lagdir ella vegna fólkatrot bert hava

møguleika fyrri ísfiska- ella idnaðarfiskaveiðu nærkast í hvørjum, so tað er nú bráð-neyðugt at taka stöðu til henda spurning í samband við skipa-byggietlanir okkara.

Virkismöguleikarnir á landi

Ein gleðilig broyting er hend seinasta árið viðvíkjandi land-ingunum av føroysku veiðuni. Nøgðin av ísfiski og feskum fiski landað í Føroyum er vak sin munandi, og av saltfiski-um verður nú nærum alt land að her, bæði tí vit hava fingið oktar koligoymslur og tí keyp-ararnir nú hava so stórar trup-ulleikar í Eshjerg, at teir held ur vilja hava fiskin pakkaðan í Føroyum.

Eisini er eydnast at fáa væl av silð uppá land herheima, og solutílitid í Polen, Týska-landi og Svørýki bendir á, at vit eisini í heyst skuldu hav góðar møguleikar fyrri at við-gera og exportpakka væl av silð heima.

Av hesi orsök, men eisini tí so mong almenn arbeíði eru gjörd, vænti eg, at vit, tá árið er runnið, kunnu merkja okk-um ein avgerandi vøksur í inntøkum av arbeíði á landi, og er hetta jú gotan, treðast skal, skulu vit loysa tær risa-uppgávar, sum liggja framman fyrri.

Idnaður

Tá talað verður um vinnulik-indini á landi er oftast fyrst hugsað um idnaðin í samband við údráttin úr fiski. Her ser út til at vera rættuliga væl í-lagi, hóast mong av smávirkj-unum og okkurt stórr enn ikki eru heilt fyrri seg komin. Áhug in fyrri at byggja nýggj virkir er stórr, og úthyggingar og viðkanir fara fram nærum allastaðni. Nevnast kann, at í Klakksvík, í Runavík, á Toft-um, á Eiði, í Miðvági, Sor-vági og Skopun eru vedhald givin fyrri viðkanum, og arbeitt verður ágrýtið fyrri nýbyggj-um í Klakksvík, á Oyri, í Vági og í Lopra. Aðrar bygdar ár-beiða við hugsanum ella hava umsóknir inni, her er tó enn komið styttri áleiðis.

Krøvini til úthyggingarork-una eru sostatt stór, men her er ein álvarsspurningur at við-gera. Valla man tað vera beint at fult úthygd stórvirki liggja í hvørjari bygd, tað gevur ikki úrtøku til endurgjald av lán-um og rentum. Tað er gott, at móguleikar verða til fiskaviðgerð í heim-bygdum manna, soleiðis at flakt og flakaskorið kann verða, stampar verða goymdir og agn og nakað av ísi fáast, men longur er í fleiri for-mum at ganga. Her má vit hugsa um felagsrakstur sleppa upp í part, soleiðis at frystiorka, frysti- og kulda-goymslur og ísframleiðsla í stórr máti verða felags fyrri fleiri virki.

Væl vita vit, at har virkir

ATLI DAM, lögmaður.

koma, nørst um útróðurin og samlaða veiðan vøksur, men mark má vera fyrri talinum á fult úthygdum virkjum, sum føðast kunnu heima hjá okk-um.

Neyðugt er og hefur verið at fleirtáttu idnaðin og er á hesum oki ymisk lóggáva, sum birta kann uppundir. Møgult er at fáa vedhald fyrri lánun til hermetikkvirki, smærri idnaðarvirki á øllum okjum eins og lán úr idnaðargrunni til stórr virkir kann faast, tá met er, at virkið eigur livilík-indi.

Hesir móguleikar eru alt ov litið troyttir, tað er nógv stórr spurningur at fáa til vega pro-jektir við livilíkindum og bóm um fólk at standa fyrri enn tað at fáa pening til vega. Spurn-ingurin er hann at duga at leggja til rættis virki og fáa tey at bera seg.

Tó eru nakrar nýggjar framleiðslur komnar í gongd, t.d. framleiðsla av plastrorum, kryddaðum silðaflokum, yms-um byggelementum, seymfram-leiðsla o.s.fr. fyrri ikki at gloyma ta stóruþyggj mek-aniska idnaðinum í Vágum hefur verið fyrri.

Enn hava so vedhaldsmögu-leikarnir rokkið, og idnaðar-grunnurin, sum við landsstýr-isins meðvirkan fær 5 mill. kr. árliga í biligum statsláni, kann lættliga vaksast munandi við øðrum lántøkum.

Fyrri enn meira at kunna stuðla hefur landsstýrið seinnu árin fingið stórar játtanir til idnaðarfremjandi endamál á figgarlógina, nakað av hesum peningi fer til at lona idnað-arráðgevara, sum Føroya idnaðarfelag hefur sett.

Harafturat hefur landsstýrið uttan úrslit roynt at fingið sett tvey stórv í búskaparráð-num, annað við manni idnaði-num til hjálpar og hitt við hagfróðingi.

Gott hagfróðisligt tilfar er jú sum kunnugt ein hin fyrsta fortreytin fyrri at fara undir nýggjan idnað.

Einn onnur fortreyt, sum vit øll mugu leggja okkum í geyma, er, at vit altíð hugsa um at keypa føroyska fram-leiðslu, tá hon er kappingarfor við aðra. Hetta skapar mögu-leika fyrri enn fleiri arbeíðs-plássur í Føroyum, og er tað til mesta bata fyrri okkum oíl. Afturfyrri mugu føroyskir fram-leiðarar royna at sleppa ser av við vøru sínar allastaðni har fólk við keypiorku keypir, og teir mugu halda uppat við at fjasa uppi í eini kapping, teir einki hava við at gera, og sum bert er teimum til bága.

Landsstýrið hefur á fleiri